

~СЕКЦІЯ 3~

***Проблемні аспекти застосування кримінального та
кримінального процесуального законодавство у сфері
протидії насильству в сім'ї***

~Поняття адміністративної преюдиції у кримінальному
праві~

Берднік І.В., декан юридичного факультету навчально-наукового інституту права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету, кандидат юридичних наук, доцент

На сучасному етапі тенденцією кримінально-правової політики є розвиток методів управління, які не пов'язані з примусом, оскільки правомірність поведінки обумовлюється не страхом перед санкціями, а позитивними моральними установками і звичками. Посилення моральної ролі кримінального закону, подальша його гуманізація, українська кримінально-правова політика вважає найважливішим напрямком реформування чинного кримінального законодавства.

Формами реалізації правової політики, зокрема кримінально-правової, є правотворчість, правозастосування та правове виховання громадян, особливо молоді, з метою розвитку їх соціально-правової активності, непримиренності до злочинів і правопорушень.

Соціально-правова активність означає не тільки правомірну поведінку громадян, дотримання ними правових приписів, у тому числі і кримінально-правових норм (тобто позитивна бездіяльність, яка дістає прояв у невчиненні правопорушень), а й позитивну активність, яка виявляється, як у попередженні злочинів особами поведінка яких правомірна, так і у попередженні та припиненні злочинів тих, хто вже порушив закон.

Так, на думку В.І. Колосової, введення адміністративної

преюдиції у кримінальне законодавство дозволить, з одного боку, виключити зайву криміналізацію діянь, з іншого надасть можливість попередження злочинів шляхом залучення особи до адміністративної відповідальності за аналогічне правопорушення, більш чітко розмежувати кримінальну та адміністративну відповідальність, основним критерієм якої є ступінь суспільної небезпеки діяння [1]. Г.І. Ямашев вважає, що певні суспільні відносини вимагають, з одного боку, кримінально-правового захисту, а з іншого - застосування таких заходів кримінального впливу, щоб людина не була при цьому позбавлена свободи» [2].

Найбільш поширеним у кримінально-правовій доктрині є визначення поняття адміністративної преюдиції як «притягнення особи до кримінальної відповідальності, якщо вона протягом певного періоду часу (найчастіше протягом року), після одного або двох стягнень за адміністративне або дисциплінарне правопорушення вчинить таке саме правопорушення».

Термін «преюдиція» походить від латинського «prejudicium» - вирішення питання, заздалегідь прийняте рішення. В державах англо-американської правової системи преюдиція – це ефект попереднього судового рішення, який встановлений законодавцем та прецедентом. В інших правових системах, зокрема скандинавській, відсутність адміністративної преюдиції пов'язана з тим, що як наслідок адміністративне законодавство не виділено у самостійну галузь права, а тому діяння розглядаються як злочинні. У тих державах, законодавство яких передбачає адміністративні порушення, вони охоплюють лише сферу «влада підпорядкування». У кодексах країн СНД адміністративна преюдиція не передбачена і лише у Кримінальному кодексі (далі – КК) Республіки Білорусь містяться норми як адміністративної, так і дисциплінарної преюдиції.

Український законодавець у КК України (2001 р.) не передбачив адміністративну та дисциплінарну преюдицію,

як самостійний інститут, зберігши її в «замаскованому вигляді» у ст. ст. 337 КК (ухилення військовозобов'язаного від військового обліку після попередження, зробленого військовим комісаріатом), 390 КК (ухилення від виконання покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі) та 391 КК (злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань).

На нашу думку, повторне вчинення адміністративного чи дисциплінарного проступку не може бути кваліфіковано як злочин, так само, як і повторне вчинення злочину невеликої тяжкості не повинно перетворювати його в тяжкий або особливо тяжкий злочин. У КК України повторне вчинення злочину невеликої тяжкості перетворює його у тяжкий злочин (статті 210, 259, 301, 311, 313, 369), а повторне вчинення злочину середньої тяжкості - в особливо тяжкий (статті 280, 315, 317), що є помилкою законодавця, яка впливає із загальної ситуації з відсутністю належних критеріїв визначення санкцій статей. Як би ми не хотіли подолати, наприклад, поширеність нецензурної лайки в громадських місцях, ми не можемо по одній лише волі законодавця визнати дрібне хуліганство як злочин лише на тій підставі, що винна особа вже несла відповідальність за таке саме діяння один раз, два рази або десять разів.

У зв'язку з цим, слід звернути увагу на досвід іспанського законодавця, який, хоча і допускає трансформацію кримінального проступку (саме кримінального, а не адміністративного) у злочин, але лише в разі 4-кратного повторення однорідного проступку.

На думку М.І. Хавронюка, застосування адміністративної (дисциплінарної) преюдиції може суперечити положенням демократичних конституцій (зокрема, статтями 21 і 24 Конституції України) щодо рівності громадян перед законом, оскільки може являти собою дискримінацію за тими чи іншими ознаками. Адже незрозуміло, чому одні особи за певні правопорушення несуть адміністративну або дисциплінарну відповідальність, а інші – кримінальну [3]. Найбільш

яскраво це виражено в статтях 390 і 391 КК України: засуджені, у разі вчинення ними дисциплінарного (ухилення від роботи) або адміністративного (систематичне порушення громадського порядку або встановлених правил проживання) проступку, несуть кримінальну відповідальність.

Видається необхідним виробити єдиний підхід щодо регламентації преюдиції у кримінальному законі (КК України). На нашу думку, чим довший строк, встановлений в якості умови, при якому поведінка стає злочинною, тим у особи більше виробляється звичка до законослужняної поведінки. Водночас термін більше року вступає у протиріччя з Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КпАП) України, що є недопустимим. Доцільно відлік перебігу цього терміну (1 рік чи інше) починати не після притягнення до адміністративної відповідальності, а після призначення адміністративного стягнення, оскільки ефект впливу заходів КпАП може мати місце тільки у тому випадку, якщо особа була піддана реальному покаранню.

На основі вищевикладених положень, можна зробити наступні висновки.

1. З метою полегшення правозастосування та усунення випадків неоднозначності тлумачення кримінально-правових норм постає необхідність у виробленні єдиного підходу щодо регламентації преюдиції у кримінальному законодавстві України.

2. Повторність вчинення адміністративного чи дисциплінарного проступку не може «перетворити» його на кримінально-каране діяння.

3. Недотримання правил законодавчої техніки призводить до того, що у процесі кваліфікації діяння, яке об'єктивно має ознаки непокори, суб'єкт кваліфікації має можливість до суб'єктивного підходу в оцінці цього діяння. Отже, адміністративні правопорушення, як правопорушення, що посягають виключно на встановлений порядок управління та закріплені у КпАП, КВК, повинні

бути сформульовані таким чином, щоб була можливість чіткого відмежування їх від злочинів за нормативними ознаками.

Список використаних джерел:

1. Колосова В.И. Административная преюдиция как средство предупреждения преступлений и совершенствования уголовного законодательства // Вестник Нижегородского университета им Н.И. Лобасевского, 2011, №5(1). – С. 248.

2. Ямашева Г.В. К вопросу о восстановлении института административной преюдиции в уголовном законе // Журнал российского права, 2009, № 10. - С. 69.

3. Хавронюк Н.И. Административная преюдиция и институт рецидива с точки зрения уголовного права европейских стран // Юрист, 2011, №1. – С. 60.

**~Возможности совершенствования средств
противодействия насилия в семье с учетом новой доктрины
границ правомерного поведения~**

Виноградов А.К., доцент кафедры уголовного и административного права Одесского национального морского университета, кандидат юридических наук

Ткач Ю.Д., доцент кафедры криминалистики Одесского государственного университета внутренних дел, кандидат юридических наук

Петриченко Ю.Д., курсант 2-го курса транспортного факультета Одесского государственного университета внутренних дел

Важное значение для совершенствования антикриминальных средств противодействия насилию в семье приобретает предложенная А. С. Тунтулой новая доктрина границ правомерного поведения и обстоятельств, исключающих общественную опасность и вредность деяния [1, с. 68-69], основные положения которой сводятся к следующему.